

Vlinders

Vlinders zijn koudbloedige dieren en daarom echte zonzonbidders; vlinders kijken is dus een typische mooi-weeractiviteit. Op zonnige zomerdagen kan je allerlei soorten tegenkomen. Maar aan de uiteindelijke vlinder gaan wel heel wat stadia vooraf.

DOOR: **INEKE KOOPMANS, VLINDERSTICHTING**

Eigenlijk heeft een vlinder maar twee basis-behoeften: voedsel en beschutting. Vlinders houden, net als mensen, van luwe plekjes uit de wind om te kunnen zonnen. Daarnaast is voedsel belangrijk. Niet alleen in de vorm van nectar voor vlinders, ook voor rupsen is voedsel van levensbelang.

Kieskeurige eters

Zoals ieder insect begint een vlinder zijn leven als eitje. Vlindervrouwtjes kiezen de plant waarop ze hun eitjes leggen heel zorgvuldig uit. De rupsen die uit de eitjes komen zijn namelijk kieskeurige eters: ze lusten vaak maar 1 soort plant. Zo'n voedselplant voor rupsen wordt ook wel waardplant genoemd. Welke plant dat is, verschilt per vlindersoort. De rupsen van de dagpauwoog, de kleine vos en de atalanta bijvoorbeeld, lusten alleen maar brandnetels, terwijl het

Kleine vos, dagpauwoog en atalanta op aster.

(Foto: F. Teunissen)

koolwitje (de naam zegt het al) alleen maar koolsoorten eet. Boomblauwtjes zijn afhankelijk van klimop en het oranjepijpje eet alleen maar pinksterbloem of look-zonder-look. De vlindermoeder zorgt dus dat haar eitjes goed terecht komen.

Eenmaal uit het ei is leven van een rups eenvoudig: eten en groeien. Tijdens zijn leven vervelt de rups een

Vlinderportretjes

Kleine vos

Al vroeg in het voorjaar zien we de kleine vos, die als vlinder overwintert en bij de eerste zonneschijn tevoorschijn komt. Hij is niet kieskeurig en kan op veel bloemsoorten gezien worden. De grote brandnetel is de waardplant, waarop de rupsen in groepjes bij elkaar leven. *(Foto's: Henk Bosma)*

Atalanta

Een zwarte vlinder met twee rode banen op zijn vleugels en bovenaan wat witte vlekken. Een echte nectarliefhebber: vaak te vinden op akkerdistel, hemelsleutel en koninginnenkruid. Ook drinkt hij in het najaar het sap van rottend fruit. Atalanta's zijn trekvlinders. In het najaar trekken ze naar Zuid-Europa, waar ze eitjes leggen. In het voorjaar vliegt de nieuwe generatie weer naar Nederland. Atalanta op fruit *(Foto: Nicolienne Peet)*

Vlinders hebben de warmte van de zon nodig

paar keer. Een rupsenhuidje groeit namelijk niet met de rups mee. Bij de laatste vervelling gebeurt er iets vreemds: in plaats van een nieuw, zacht rupsenvelletje komt een stevige pophuid tevoorschijn. Een rups verpopt hangend aan een tak of blad of op (en soms onder) de grond. Hoe lang dit duurt hangt af van de soort. Bij een groot koolwitje duurt het ongeveer 2 weken. Maar hoe lang het ook duurt, tenslotte barst de pop open en kruipt de vlinder naar buiten.

Beschutting

Omdat vlinders koudbloedig zijn, hebben ze de warmte van de zon nodig om warm te worden. Beschutte plekjes in de zon zijn dus belangrijk voor vlinders. Er zijn verschillende mogelijkheden om luwte te creëren, zoals sleedoorn- of ligusterhagen. Ook reliëf kan helpen: zo zullen vlinders graag vertoeven op een zuidhellinkje met zandige en onbegroeide plekjes. Vlinders zoeken niet alleen in de zomer beschutting. Ook 's winters hebben vlinders beschutte plaatsen nodig om te overwinteren. Iedere vlinder overwintert namelijk op zijn eigen manier: als eitje, rups, pop of vlinder.

Overwinteren

De citroenvlinder, de kleine vos, de dagpauwoog en de gehakkelde aurelia zijn zulke 'vlinderoverwinteraars'. Dat betekent dat ze als volwassen vlinder over-

winteren. Ze kruipen diep weg tussen de planten of verschuilen zich in een houtstapel, in een schuurtje of op een zolder. Daar wachten ze rustig af tot het voorjaar zich aandient. Ze zijn dan ook als eerste te zien op mooie voorjaarsdagen. Andere soorten, zoals zandoogjes, overwinteren als rups. Ook deze rupsen verschuilen zich en wachten op betere tijden. Koolwitjes en boomblauwtjes overwinteren als pop. Allemaal hebben ze rust en beschutting nodig. Rommelige hoekjes in de tuin zijn voor vlinders van essentieel belang. Ruim dus in de winter niet te rigoreus op: Laat wat dood blad liggen en ruim staande dode planten pas in het voorjaar op.

Achteruitgang

Helaas gaat het niet goed met de vlinders in Nederland: De Vlinderstichting heeft geconstateerd dat de aantallen ieder jaar verder afnemen. Maar waarom? Dat heeft met verschillende dingen te maken, maar de grootste reden is de afname van het leefgebied. De natuur in Nederland staat onder druk. Leefgebieden van vlinders, maar ook van andere insecten, zijn steeds kleiner geworden en meer versnipperd geraakt. En lang niet alle vlinders kunnen zich gemakkelijk van het ene naar het andere gebied verplaatsen. Voor sommige soorten is een halve kilometer vliegen al te ver. Of er zijn barrières zoals snelwegen die vlinders niet kunnen oversteken. Wanneer een leefgebied

Dagpauwoog

Dagpauwoogrupsen op brandnetel. Met zijn prachtige tekening een graag geziene verschijning. De ogen dienen ter afschrikking van vijanden. Net als veel van zijn familieleden is ook de dagpauwoog afhankelijk van de grote brandnetel als waardplant. Zijn favoriete nectarplant is de vlinderstruik, maar ook vind je hem op andere nectarplanten.

Boomblauwtje

Er zijn meerdere soorten blauwtjes; in uw tuin ziet u vooral het boomblauwtje. Deze soort heeft veel verschillende waardplanten zoals klimop, hulst, sporkehout, kattenstaart en struikheide. Het boomblauwtje overwintert als pop, en al in april vliegen de eerste vlinders.

De Vlinderstichting

De Vlinderstichting is de organisatie die vlinders en libellen in Nederland beschermt. Al meer dan 25 jaar zet De Vlinderstichting zich in voor deze bedreigde dieren. En dat is hard nodig, want veel soorten hebben het moeilijk. U kunt De Vlinderstichting een handje helpen! Bijvoorbeeld door uw tuin vlindervriendelijk te maken, uw waarnemingen aan ons door te geven of donateur te worden. **Kijk voor meer informatie op www.vlinderstichting.nl.**

dan wordt vernietigd door bijvoorbeeld verdroging of nieuwbouw, sterven de vlinders. Vlindervriendelijke tuinen zijn daarom belangrijk: ze kunnen dienen als 'stapsteentjes' voor vlinders.

Gelukkig is er een aantal soorten waarmee het wel goed gaat. Eind jaren negentig kon het boswitje weer worden toegevoegd aan de lijst van inheemse vlinders, en lijkt zich nog steeds uit te breiden in Nederland. Ook de eikenpage, het boomblauwtje, het groentje en de gehakkelde aurelia doen het goed. De iepenpage, waarvan men dacht dat hij uit Nederland was verdwenen, wordt tegenwoordig weer regelmatig gezien.

Dag en nacht

Wat veel mensen niet weten, is dat er in Nederland ongeveer 2000 soorten vlinders voorkomen. Het grootste deel daarvan, ongeveer 1100 soorten, zijn microvlinders. Dit zijn kleine vlindertjes die over het algemeen 's nachts vliegen. Het muntvlindertje is een bekend voorbeeld van een microvlindertje dat veel in tuinen wordt waargenomen. Ook de macrovlinders

zijn met bijna 900 soorten ruim vertegenwoordigd. De populairste groep is daarmee ook direct de kleinste: de dagvlinders met in Nederland ongeveer 54 soorten.

Een tuin vol vlinders!

Het vlindervriendelijk maken van uw tuin begint bij de planten. Voor een vlindervriendelijke tuin zijn dus 2 typen planten nodig: waardplanten voor rupsen en nectarplanten voor vlinders. Waardplanten zijn vaak wilde planten, zoals brandnetels en gras- of klaver-soorten. Maar gelukkig zijn ook sommige tuinplanten goede waardplanten, bijvoorbeeld klimop of hulst. Een bekende nectarplant is de buddleja, de vlinderstruik. Maar ook lavendel, hemelsleutel en herfstaster zijn voorbeelden van goede nectarplanten. Belangrijk is dat er altijd iets in bloei staat: vanaf het vroege voorjaar tot de herfst. Zo is er altijd voldoende voedsel voor de vlinders.

Hongerige rupsen

Met al dit vrolijke bloemenbezoek zal niemand moeite hebben. Maar rupsen zijn grote eters. Vooral het groot of het klein koolwitje veroorzaakt in moestuinen nogal eens problemen. m een rupsenplaag te voorkomen kunt u een aantal milieuvriendelijke maatregelen nemen. Koolwitjes houden bijvoorbeeld niet van de geur van salie en pepermunt. Als u deze planten tussen de kool plant, krijgen de koolgewassen zelden bezoek van deze vlinders. Fijn insectengaas over uw kool of planten plaatsen is een andere optie. U kunt natuurlijk altijd 1 of 2 planten 'opofferen' aan de rupsen en de rest beschermen. Zo kunt u zelf de ontwikkeling van eitje naar vlinder van dichtbij meemaken.

Meer weten?

Kijk op www.vlinternet.nl
voor alle Nederlandse vlinders!

Vlinderportretjes

Citroenvlinder

Het mannetje van de citroenvlinder doet zijn naam eer aan: hij is citroengeel. Het vrouwtje is lichtgroen tot crèmekleurig. Hij leeft op allerlei plaatsen waar de waardplanten sporkehout en wegedoorn groeien, overwintert als vlinder tussen de bladeren en verschijnt dus al in het vroege voorjaar.

Klein koolwitje

Het klein koolwitje lijkt op het groot koolwitje, maar is wat kleiner en heeft minder zwart op de vleugelpunten. Als je een witje ziet zal het meestal het klein koolwitje zijn, want die komt in Nederland het meeste voor. De vlinder vliegt van april tot september en overwintert als pop. (Foto: Henk Bosma)